

Om barn och ungas färdsätt och resvanor till skola och fritidsaktiviteter

Fördjupande samtal med barn på tre skolor på Gotland

September 2024

Rebecca Colt
Emma Fagerstrand

UTBILDNING
OCH WORKSHOP

PROCESSTÖD

UTREDNING

HANDLEDNING

Innehållsförteckning

.....	1
Inledning	3
Målområden som utgjorde huvudfokus för samtalen	4
Särskilt relevanta barnrättsliga principer.....	4
Om samtalen	5
Att jobba med barn och ungas inflytande - reflektion och medskick.....	6
Resultat	8
Resultat per målområde:	9
<i>Bilaga: Exempel på frågor som ställdes under de fördjupande samtalen .....</i>	21

Inledning

Den här sammanställningen är en del av projektet FAKTUM, ett projekt med fokus på ungas aktiva mobilitet till och från skola och fritidsaktiviteter. FAKTUM drivs av Region Gotland och KTH i samverkan. Barnrättskonsulterna deltar i arbetet med att höra barn och unga, samt kvalitetssäkra valda delar i projektet ur ett barnrättsligt perspektiv. Syftet med det här underlaget är att komplettera och fördjupa input från barn med utgångspunkt i tidigare ställda enkätfrågor samt bearbeta dessa inför fortsatt hantering i CERO-modellen.

Samtalen med barnen visar att barn och vuxna i många delar har liknande uppfattningar och skäl till att välja bil/bilskjuts som många vuxna. **Det är bekvämt och det går fort.** Ur ett barnrättsligt perspektiv är det viktigt att inte göra gruppen barn, som ju i sig är mycket differentierad, till något väsensskilt från vuxna. **Bekvämlighet och vana** gäller för barn precis som för vuxna. Att ändra sitt beteende kan vara lika utmanande. Ett återkommande tema var dock att kompisarnas val har stor betydelse. Barn som inte generellt skulle välja att cykla eller åka buss, skall göra detta om man **åkte tillsammans med kompisar.**

I arbetet med att få barn att ställa om till ett annat och klimatsmart resande är det viktigt att vuxna visar vägen och föregår med gott exempel. Barnets bästa är alltid den vuxnes ansvar. Undersökningar visar att barn generellt är medvetna om de stora utmaningar som finns vad gäller klimatet. Vi vet också att många unga uttrycker oro och ibland ångest över det rådande klimatläget. Utifrån barnets bästa är det viktigt både att bjuda in barnen till att vara med och skapa lösningar. Att känna att man gör något är viktigt i sak, men också för att hantera den eventuella oro som finns. I ett arbete med att förändra barnens resvanor är det positivt att ge barn möjlighet att skapa förändringar. Det här är en mycket viktig del av projekt FAKTUM:s arbete – att ge barn ett handlingsutrymme att göra rätt. Att få möjlighet att bidra, och förstå att man bidrar.

Det förutsätter dock att det är förändringar som är möjliga och rimliga för barnen att delta i. **Vuxna måste ta ansvar för att ge barnen förutsättningar att göra rätt.** Övriga **aktörer på strukturell nivå behöver** visa att de gör sin del i arbetet. Att planera, anpassa tider, kommunicera, bygga cykelbanor mm är sådant som sänker trösklar och ger förutsättningar att ända beteenden.

Signalvärdet är viktigt och **vuxna på individuell nivå behöver göra sin del.** Under samtalen med barnen på en av skolorna fick barnen visa oss de olika busshållplatser som de använder. Vi samtalade om hur dessa fungerar, att det saknas tak när man köar och väntar till exempel. Precis bredvid busstoppet finns den stora parkeringen där personal parkerar sina bilar. På en arbetsplats där det finns både barn och vuxna, som till exempel en skola, är det viktigt att man tar sig an klimatutmaningen tillsammans. Det är en fråga för både vuxna och barn. Det ger bättre

förutsättningar att få med sig barnen, men skickar också viktiga signaler om att vuxna tar ansvar i frågan.

Målområden som utgjorde huvudfokus för samtalen

- 1. Ersätt skjutsning i bil med kollektiva färdmedel (busskort, mm).** Väljer i genomsnitt 6 elever som blir skjutsade i bil (ca 2 % av de som blir skjutsade) att resa med buss till skolan blir effekten 1 % mindre CO₂-utsläpp.
- 2. Uppmuntra elever som blir skjutsade att samåka.** Om i genomsnitt 9 elever som blir skjutsade (ca 3 % av de som blir skjutsade) övergår till att samåka till skolan erhålls 1 % reducerade CO₂-utsläpp.
- 3. Uppmuntra till att cykla eller gå till skolan.** Om i genomsnitt de 44 elever med max 2 km resväg till skolan (ca 15 % av de som blir skjutsade) övergår till att cykla eller gå till skolan per dag minskas CO₂-utsläppen från resor med 1 %. 74 elever med max 2 km, 104 elever med max 3 km.

Särskilt relevanta barnrättsliga principer

- Barnets bästa (artikel 3)
- Icke-diskriminering (artikel 2)
- Rätt till utveckling (artikel 6)
- Rätt att komma till tals, delaktighet och inflytande (artikel 12)
- Barnets rätt till trygghet (ex. Artikel 19)
- Rättigheter för barn med funktionsnedsättning (artikel 23)
- Barnets rätt till bästa möjliga hälsa (art. 24)
- Barnets rätt till utbildning (art. 28)

Enligt barnkonventionens vägledande principer ska barnets bästa synliggöras och beaktas (artikel 3), barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6) och rätt att komma till tals (artikel 12). Alla barn ska också ha jämlik tillgång till alla sina rättigheter (artikel 2). För att detta ska förverkligas krävs det att vuxna tänker in barns olika behov och livsvillkor när de beslutar om insatser och åtgärder av olika slag. Insatser ska fungera för alla barn. Om barnets eller barnens bästa, när detta definierats, inte är möjligt att genomföra, behöver avsteg från barnets bästa motiveras och kompensande åtgärder föreslås. Detta är en av de bärande delarna i att pröva barnets bästa (barnkonsekvensanalys).

Barn har många olika behov, livsvillkor och preferenser som behöver beaktas. En åtgärd kan fungera bra för ett barn, men dåligt för ett annat. Det är mot bakgrund av detta viktigt att lyfta

att några grupper av barn är osynliga i denna undersökning. Exempel på dessa är barn med olika NPF-diagnoser och barn som av olika anledningar påverkas negativt utifrån ett socialt trygghetsperspektiv (det kan röra sig om barn som tycker att det är ångestframkallande att åka buss med andra människor till skolan). Denna undersökning har inte haft möjlighet att täcka in dessa perspektiv.

Om samtalen

Vid två tillfällen genomfördes fördjupande samtal med barn från skolorna. Första tillfället genomfördes den 5–6 september, och det andra tillfället genomfördes den 20 september, båda på Gotland.

Tillfälle I: 5–6 september

Urval

Tre skolor besöktes, och totalt 48 barn deltog i de fördjupande samtalen. Elever från dessa skolor är samma elever som tidigare besvarat den föregående enkätundersökningen. Majoriteten av de barn som deltog i samtalen reser i huvudsak med buss till/från skolan, och endast en mycket liten del uppgav att de reser med bil som huvudsakliga färdmedel. Detta kan påverka resultatet.

De barn som deltagit i samtalen representerar endast sig själva.

Upplägg

Samtalen upptog cirka 2 timmar per skola.

För de två mindre skolorna hade vi först en gemensam inledning och intro med uppvärmnings- och samarbetsövning. Därefter genomförde vi fördjupande samtal med 6 barn per grupp uppdelade i två grupper. Åk 6 & 7 var i en grupp, och åk 8 & 9 i den andra. Barnen fick fika under samtalen. Vi avslutade sedan med ett gemensamt avslut och information om nästa steg.

På den större skolan skedde intro och avslut på samma sätt men själva samtalen genomfördes som fyra stationer där varje åk utgjorde en grupp. Stationerna hängde ihop med målområden för samtalen (se nedan).

Tillfälle II: 20 september

Urval

Alla tre skolor som deltagit tidigare i samtalen var inbjudna till en dag i Visby. Två av tre skolor deltog under dagen, den tredje skolan, som är förlagd i Visby, lämnade återbud med kort varsel.

Deltagande barn var därför barn i landsortsskolor, där en majoritet åker buss till/från skolan. Bland dessa barn fanns också många som i stället får skjuts till eller från sina fritidsaktiviteter. Det var samma barn som deltog som vi tidigare träffat.

Upplägg

Syftet med träffen var att ge barnen möjlighet att fördjupa de förslag på insatser och åtgärder som framkommit vid tidigare samtal ute på skolorna, men också att fylla på med fler aktiviteter som kan testas i ett senare skede av projektet. Samtalen med barnen pågick mellan klockan 10 och 12, och under dagen bjöds barnen på fika och lunch.

Dagen genomfördes på Fenomenalen Science Center i Visby, och deltagande barn anlände i en gemensam buss som plockat upp barnen på respektive skolor. Dagen inleddes med övningar där barnen fick ta ställning till enkla påståenden och utifrån dessa byta plats. Syftet var att låta barnen öva på att uttrycka sina åsikter i grupp och ta ställning självständigt. Övningarna bidrog också till att värma upp och skapa en avslappnad atmosfär. Där efter fick barnen veta mer om projektet, träffa Markus Robért från KTH som tagit fram CERO-modellen. Robert berättade och visade hur barnens synpunkter ska komma att användas.

Barnen delades därefter in i tre grupper baserat på ålder. Grupperna cirkulerade mellan tre stationer med fokus på tre av projektets huvudområden, se inledningen. Barnen fick cirka 15 minuter per grupp. Vid varje station fanns möjlighet att rita. Fördjupande samtal genomfördes för att både ge barnen möjlighet att korrigera våra tolkningar av det som framkommit i ett tidigare skede, och även komplettera med ny kunskap. Ju längre samtalen pågick, desto mer konkreta kunde barnen vara i sina förslag.

Resultaten sammanställdes av samtalsledaren i en matris, och användes som ett medskick till samtalen i den workshop som genomfördes med vuxna samma dag men på eftermiddagen.

Att jobba med barn och ungas inflytande - reflektion och medskick

Att arbeta med barns inflytande innebär att man kan behöva tänka annorlunda än med vuxna som målgrupp. Man kan behöva se över och ompröva sin planering och upplägg flera gånger under processens gång. Samtidigt finns det ett barnrättsligt värde i att sträva efter en hög förutsägbarhet i processen, för barnens skull. Olika behov hos olika grupper av barn kan ställa olika krav på att det finns mått av flexibilitet hos de vuxna, vilket lättare uppfylls om det finns lite luft i systemet.

En vanlig utmaning är att barnen bjuds in för sent i processen. FN:s barnrättskommitté poängterar att man bör se barns delaktighet som en process och inte en punktinsats.

Att få vara med och sätta agendan, ha synpunkter på *vad* man bör prata om och hur man bäst lägger upp processen är viktiga delar av barns inflytande för att deltagandet ska bli meningsfullt. Anpassad information om vad frågan handlar om ger förutsättningar för ett meningsfullt deltagande. Barnen behöver också information om ramarna för deltagandet, alltså förmedla rimliga förväntningar på vad som kommer att hända. Det är också viktigt med en tydlig återkoppling efteråt, oavsett om synpunkterna har kunnat genomföras eller inte. Under själva genomförandet, oavsett om det handlar om hearings med många barn eller intervjuer med enskilda, behöver upplägget anpassas så att barn har möjlighet att uttrycka sig på ett sätt som är passart dem. Det behöver finnas många olika sätt att komma till tals.

Barn har inte bara rätt till inflytande, deras synpunkter ska också beaktas och tillvaratas i tillämpning. En bra process för att bearbeta barnens synpunkter och hur dessa sedan ska kopplas till tillämpning bör planeras in tidigt i processen.

Konkreta tips

- Hjälp barnen att förstå sammanhanget - varför vill ni att de ska dela med sig av sina åsikter? Barnet ska ha en meningsfull roll i processen.
- Vilka barn träffar ni? Tänk på artikel 2 om ickediskriminering (tips: ta exempelvis kontakt med ett LSS boende för att nå barn med funktionsnedsättning)
- Barn är olika - tänk på att det ska finnas flera sätt att uttrycka sig på.
- Planera in "luft i systemet" och gott om pauser
- Visst mått a. flexibilitet: var rustad för att hantera oförutsägbara händelser och förändringar
- Planera tidigt för hur barnens åsikter på bästa sätt tas tillvara
- Beakta barns scheman när du sätter viktiga datum
- Tänk på förutsägbarhet för barnet - ge information (ex. i text/bild eller som en agenda) på förhand
- Återkoppling till barnen är viktigt. Hur gick det med barnens synpunkter? Ledde det till något? Om inte, varför då? Om det är möjligt - låt barnen träffa någon av dem som fattar beslut.
- Tänk på att deltagandet är frivilligt. Inget barn har en skyldighet att dela med sig av sina åsikter.

Resultat

Resultatet presenteras per målområde. I de fall barnen föreslagit åtgärder kopplat till de utmaningar barnen själva har tagit upp, finns de presenterade under respektive rubrik. Där det saknas förslag på åtgärder lyfts inga.

Sammanfattande resultat

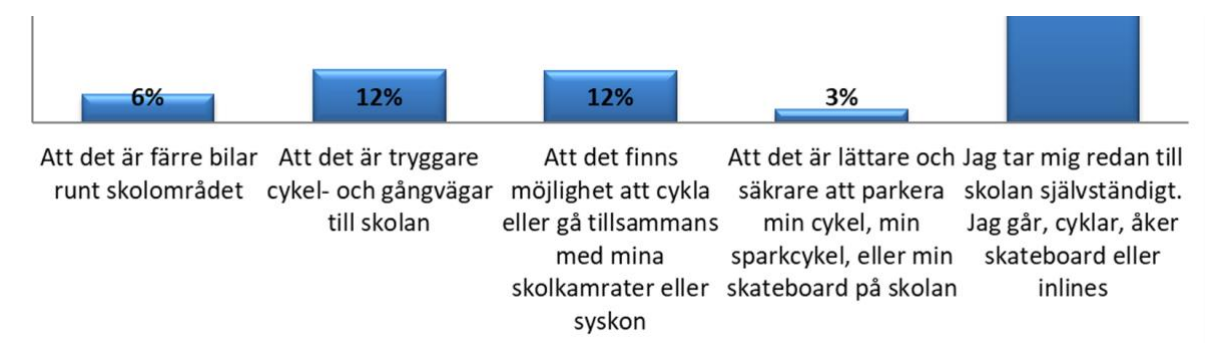
De flesta barn som vi talade med reste i huvudsak till skolan med buss, antingen skolbuss eller linjebuss. Därefter var det gång/cykel och bilskjuts som utgjorde de vanligaste färdssätten. Några barn reste med moped, EPA- traktor eller el-skoter men det var främst i stadsmiljö.

Några barn reser på olika sätt varannan vecka beroende på om de har separerade föräldrar som bor olika nära skola/fritidsaktiviteter, vanor och syskon.

Till träningar efter skoltid åker de flesta bil eller buss, betydligt fler får av olika anledningar skjuts till/från träningar än till/från skola.

De fördjupande samtalen speglade väl de svar som gavs i enkäterna om att majoriteten av barnen vi pratade med redan tar sig bilfritt och självständigt till skolan. De berättar i både enkäten och i samtalen att det som skulle få dem att välja bort bilskjutsande helt och hållet skulle vara tryggare gångvägar till skolan och hållplatser. Att få sällskap av kompisar angavs som den främsta motivationen att välja andra färdssätt än bilåkande.

Ursprungliga enkätsvar:

Variationer på grund av årstid är tydlig i undersökningen, där nästan samtliga barn som i vanliga fall åker buss till skolan uppgav att de i mycket större utsträckning får skjuts på grund av hala vägar som gör bussarna försenade.

Det var betydligt vanligare att barnen fick skjuts till och från aktiviteter efter skolan. Enligt barnen beror detta främst på att aktuella busstidtabeller inte passar ihop med deras träningstider.

De flesta barnen som deltog i samtalen uppgav att de pratar "lite" eller nästan inget alls om miljön hemma eller med sina vänner, några uppgav att de pratar litegrann om miljön i skolan.

Det var vanligt att barn som reser kommunalt i stadstrafik lyfte kostnad för busskort som problematiskt.

Resultat per målområde:

- 1. Ersätt skjutsning i bil med kollektiva färdmedel (busskort, mm).** Väljer i genomsnitt 6 elever som blir skjutsade i bil (ca 2 % av de som blir skjutsade) att resa med buss till skolan blir effekten 1 % mindre CO₂-utsläpp.

Vad säger barnen?

De flesta barnen vi pratar med åker buss som främsta färdmedel till skolan och fritidsaktiviteter. De flesta av deras åsikter och förslag på åtgärder rör därför förbättringar och utmaningar med färdmedel/resvägen. Några barn som främst åker bil till skolan/fritidsaktiviteter lyfter att det beror på att tidtabellerna inte matchar med deras schema (fritidsaktiviteter främst) samt att det är mer avslappnande och mindre stressigt att få skjuts än att åka bussen. Relativt många barn berättar att de får mer skjuts om vintern, främst på grund av att de inte riskerar att bli sena då bussarna mycket oftare behöver köra sakta på hala vägar.

"Jag åker buss en timme! Det är så varmt. Och trångt. Ibland måste vi sitta tre på ett säte. Ibland måste jag stå."

"Det sitter pundare på bussen ibland."

"Jag går till bussen, åker buss en timme och behöver sedan vänta en timme innan skolan börjar. Varannan vecka bor jag hos mamma som bor närmare"

Fremsta hinder enligt barnen och några forslag på lösningar:

Tidtabeller

Barnen berättar att det är ett problem att bussarna inte alltid matchar skolans/fritidsaktivitetens scheman. Ibland får man vänta i över en timme efter att skolan slutat på att bussen ska komma eller att man behöver vänta i skolan en timme på morgonen innan lektionen börjar. Man känner sig trött och behöver gå upp alldeles för tidigt jämfört med om man får skjuts. Om man slutar tidigt en dag i veckan kan det ändå bli så att man behöver vänta kvar i över en timme på att bussen ska komma och då har man "tappat så mycket".

"Funkar bra med buss, det är skönt. Men busstiderna är dåliga. Slutar tre på torsdagar och fredagar, men bara en buss som inte går förrän 4."

"Buss går men då måste jag vänta jättesent."

"Långa väntetider på bussarna som inte matchar skolans schema."

Hållplatser

Barnen efterfrågar bättre hållplatser på flera håll. På vissa platser saknas det exempelvis busskurer. På andra platser är det för mycket buskage runt hållplatsen vilket skymmer sikten och gör det otryggt.

"Ibland saknas busskurer/skyltar så chauffören ibland missade och körde förbi."

"Buskar och träd, så man ser inte om det kommer bilar eller inte, ingen busshållplats."

"Jag skulle behöva en busskur. Det finns inget skydd om det t. ex kommer en lastbil."

"Lite mer skydd när man går och står och väntar. Det är väldigt blåsig. Det blåser upp saker när bilar kör förbi."

Trygghet

De flesta barn berättar att de känner sig trygga med att åka buss, och att det inte är några större problem med det. Några saker som de nämner är dock dåligt upplysta vägar när de går till och från busshållplatser, samt påverkade personer.

I samtalen framkommer det att flera barn känner sig otrygga bland vuxna i kollektivtrafiken. Man berättar om påverkade personer, vuxna som röker vid busskureorna och om vuxna som tränger sig före i kön till bussen. Ett barn berättade att hen blivit sexuellt ofredad på bussen av en vuxen person. Sammantaget beskrivs en bild av att vuxnas agerande påverkar ens känsla av trygghet. Bussarna upplevs inte alltid fräscha/rena.

”Person tog på mig på bussen – väldigt obehagligt.”

”Folk röker på busshållplatserna. Vuxna måste följa regler om rökning (alla gör inte det)”

”Mycket fulla personer.”

”Förhållningsregler som man har i klassrummet kan man ha i busskuren eller på bussen.”

”Man som tränger sig före alla barn (ok, så länge man själv kommer på bussen)”

”Jag skulle vilja ha utedass, för det står fyllon och pissar vid busshållplatsen på busstationen här”

”På bussen är det många som luktar konstigt, det är ganska ofräscht. Alla duschar nog inte. En del gamla luktar konstigt också.”

“Det är bara husen som lyser upp, helt kolsvart annars.”

“Vägen som bussen åker på är det bara en del som är belyst, de andra inte det. “

Fullt på bussarna

Barnen berättar att det ofta är väldigt fullt på bussarna, särskilt på somrarna. Det leder till att man i flera fall inte får sittplats alls utan måste dela flera stycken på ett säte, eller att man i andra fall får sittplats men inte bredvid sina vänner.

I samtalen lyfter några av barnen att det också är för varmt på bussarna ibland, och att det är problem med AC:n.

”AC är inte alltid på, för varmt. AC lukar illa”

”Bussen brukar vara full när jag går på. Vi får ibland sitta tre på två säten.”

”Kanske ändra rutt för en av bussarna, och sätta in en mindre buss från Stånga. Så man slipper stå, eller sitta tre på ett två-personssäte.”

Utmaningar under vintern

Under sommaren är det väldigt halt ute, för kallt, bussarna kör mycket saktare och det blir fler förseningar, säger barnen. Detta leder bland annat till att man blir försenad oftare till lektioner. Barnen berättar om olika olyckor där bussar välts/kört ner i diket under vintern. Dessa nämns som de huvudsakliga anledningarna till att barn åker mer bilskjuts under vintern än på sommaren.

”Funkar bra på sommaren. På vintern är det halt och byxorna blir väldigt blöta”

”På vintern åker jag bil i stället med pappa eller min bror. Men på sommaren åker jag själv med buss. Det är för kallt på vintern.”

”Åker buss oavsett säsong. På vintern kommer bussen fram senare. Tar bussen från busstationen i Visby.”

”Bussen är ofta mycket senare på vintern. Man kommer för sent ibland.”

”Vägen till skolan tar längre tid på vintern. Det går långsammare.”

”Förra året välte en buss i ett område. Min kompis var på den bussen, men ingen blev skadad. Det var på vintern.”

”Jag har åkt i diket med bussen när jag gick i Öja skola.”

Busschauffören

Några barn berättar att de inte trivs med bussåkning på grund av busschauffören. Andra barn säger att chauffören kör väldigt fort och på ett obehagligt sätt samtidigt som hen inte följer tidtabellen och glömmer att hen ska släppa av barn då och då. Hen upplevs också som otrevlig.

“Skolbuss varannan vecka, går varannan... bussen kör väldigt fort, särskilt i svängarna”

“Obehagligt särskilt när det är is på vägarna. Kör för snabbt. Ny busschaufför den här terminen som kör för fort.”

“På eftermiddag torsdag och fredag är det en bra busschaufför som är snäll, men måndag tisdag och onsdag och morgonen är dålig. Han följer inte tiden, hastigheten och glömmer att han ska släppa av barnen och är otrevlig mot barnen.”

“Buss, bra att åka buss men han kör inte så bra plus att jag inte ens vill till skolan.”

“Han kör jättedåligt chauffören, så det känns lite dåligt. Annars är det ok att åka buss. Lyssna på musik på bussen känns bra.”

“Busschauffören körde iväg utan att barnen hade satt sig ner.”

Fördelarna med bilskjuts

Barnen berättar att det finns en del fördelar med bilskjuts som de inte får av de andra färdätten. Förutom att det är skönt att åka bil, avslappnande och avkopplande – en stund för återhämtning

så leder det till mindre stress och mindre väntetider. En del barn känner sig också tryggare när de åker bil. Att åka bil gör också att man har bättre koll på hur lång tid det kommer ta och att man inte behöver planera lika mycket. De flesta berättar dock att de helst valt buss eller annat färdssätt om deras kompisar gjorde samma.

En person berättar om en fördel med buss som däremot inte finns i bil; Wi-Fi.

”Det är skönt att få skjuts. Då vet man hur lång tid det tar, man vet när man kommer fram. Det blir mindre stress. Det är avslappnande att åka bil och kunna lyssna på musik.”

”Om jag ska åka buss behöver jag vänta två timmar innan träningen börjar.”

”Skjuts till träningen, men ibland buss. Jag känner mig tryggare för alla skummisar på bussen när jag får skjuts.”

”Musik och bättre temperatur. Mindre folk. Bättre vibes. Man behöver inte tänka på när man ska kliva av. Man behöver inte koordinera sina tider på samma sätt. Planeringen för min vardag blir lättare när jag får skjuts. Man kan lyssna på musik. Slippa skummisar. Det luktar bättre.”

”Mycket lugnare. Går mycket fortare. Bussen låter som en jävla traktor. Det tar tre minuter för mig att åka bil. Jag slipper bli blöt på väg till bussen, jag slipper halka. Jag slipper tänka. Man blir mer avslappnad.”

”Jag hade hellre åkt bil för att komma hem. Men det är skit samma. Om jag måste åka bussen gör jag det.”

”Helst skjutsad, man känner den man åker med, skillnad om man åkte med kompisar. Inte lika roligt annars.”

”Skjuts helst, för man känner den som kör, man kan prata mer med den. Men roligare med kompisar.”

”Väljer gärna bil, om man inte har några kompisar på bussen. Om man ska hem sent och man somnar, behöver man inte oroa sig.”

Kostnad för buss

På landsortsbussarna är det gratis att resa för barn och unga, varför kostnad för busskort inte tas upp som något problem i dessa områden. I stadstrafik kostar bussresan relativt mycket, vilket många barn i dessa områden tar upp som ett hinder för att åka buss.

Förslag på åtgärder:

- Billigare eller gratis bussresor för barn och unga även i stadstrafik
- En trevligare och tryggare busschaufför
- Bättre snöröjning
- Bättre hantering av halka
- Sätt in fler bussar så att det blir mindre trångt
- Ändra rutt för några av bussarna
- Bättre belysning
- Tryggare och säkrare hållplatser, ex. busskurer
- Se över tidtabellerna: mer matchande busstabeller samt fler avgångar så väntetider blir mindre
- Fler digitala skyltar med information
- Fler poliser, trygghetsvårdar mm.
- Fler övergångställen
- Bussfiler som gör att bussar kan passa tider
- Fler hållplatser så att man inte behöver gå långt eller bli hämtad.
- Påminn oftare om säkerhetsbälte
- Ordningsregler för vuxna
- Skola och fritidsaktiviteter har tätare dialog och är synkade
- Fler direktbussar för att slippa byten

2. **Uppmuntra elever som blir skjutsade att samåka.** Om i genomsnitt 9 elever som blir skjutsade (ca 3 % av de som blir skjutsade) övergår till att samåka till skolan erhålls 1 % reducerade CO₂-utsläpp.

Vad säger barnen?

De flesta barnen säger att de tycker att det hade varit roligt och önskvärt att samåka med vänner, hellre än att åka själva. Men det är inte lika ofta som det är vänner som bor i närheten så att det är möjligt. Några barn säger att det är skönare att åka själv i stället för att samåka eftersom det ger tid att vara ifred. Några säger att de tror att deras föräldrar helst åker själva.

“Roligt att snacka med kompisar, så hade hellre valt att åka med kompisar än själv i bilen.”

“Föräldrar tycker det är skönare att åka själva ibland”

“Får skjuts ibland men inga vänner som bor nära”

“Skönt att åka själv i bilen och inte samåka, för det ger tid att vara ifred”

”Skönare att åka själv och landa”

”Ingen bor nära, därför svårt med samåkning”

”Hockeyn är ganska sent. Jag får skjuts fram och tillbaka men mina föräldrar stannar inte kvar på träningen. De flesta i laget åker en och en, och de flesta får skjuts. Det skulle bli stökigt om alla åkte ihop. Det är också mycket utrustning.”

Främsta hinder enligt barnen och några förslag på lösningar:

- Om man bor på olika ställen, och det är ganska långt ifrån varandra
- Om föräldrarna vill åka själva och inte skjutsa vänner

Förslag på åtgärder:

- Mer kontakt mellan föräldrar i föreningar
- App där man kan få skjuts.
- Planera bättre tillsammans.
- Tränare tar med barn till matcher. Man skriver direkt till tränare.
- Samordningsgrupp där föräldrar bestämmer vem som ska köra.
- Tiderna anpassas
- Tränaren skjutsar oftare
- Skapa en grupp med föräldrar
- Fler aktiviteter i anslutning till skolorna
- Dyrare bensin

3. **Uppmuntra till att cykla eller gå till skolan.** Om i genomsnitt de 44 elever med max 2 km resväg till skolan (ca 15 % av de som blir skjutsade) övergår till att cykla eller gå till skolan per dag minskas CO₂-utsläppen från resor med 1 %. 74 elever med max 2 km, 104 elever med max 3 km.

Vad säger barnen?

De barn som i huvudsak går eller cyklar till skolan, gör ofta det oavsett väder och säsong. Många klagar på att det är för halt och osandrat på vintrarna. Det är även osäkra vägar att cykla på, med exempelvis mycket trafik och dålig sikt.

Några kompisar cyklar tillsammans i gäng till skolan om man bor i närheten av varandra, det tipsas det varmt om.

”Går ofta, oavsett väder och säsong. Gångvägen är som den är.”

Främsta hinder enligt barnen och några förslag på lösningar:

Avståndet

Barnen berättar att det förutom väder, främst är avstånd som avgör om man kan cykla eller gå till skolan.

“Fritidsaktivitet får jag skjuts till ibland, det är för långt att cykla, några kilometer iväg.”

Trygghet och säkerhet - vägar & trafik

Många barn berättar att det är mycket otrygga cykel/gångvägar ibland, tungtrafik och dålig sikt är exempel som lyfts.

“Bilisterna kör som idioter, de visar inte vart de ska. Många bilar glömmer att blinka, framför allt ut ur rondeller. Man blir lurad av hur de tänker köra vid övergångsställen.”

Vinter

Nästan alla barn lyfter att det är läskigt och svårt att cykla på vintrarna då det är extremt halt.

“När jag är hos pappa tar jag bussen, och hos mamma cyklar eller går jag. Isfläckar på vägen innebär fallrisk. Sandningen är som den är.”

“Jag skulle kunna cykla på sommaren men inte på vintern, det är ganska stora lastbilar på vägarna. Om jag missar bussen cyklar jag. Stor väg och det är stora lastbilar och traktorer på vägarna, det är för halt att cykla på vintern.”

“Det sämsta är att man ramlar med cykeln när det är is...”

“Skönt för man får luft och det snabbare. Jobbigt med snö för då ramlar man lätt.”

Roligare att cykla med någon kompis

De flesta barn säger att de hellre väljer cykel än andra färdssätt, om deras kompisar gör det. Det är roligare att cykla till skolan med sina kompisar än att åka buss/bil själv.

“Får skjuts om det regnar och om inga cykelkompisar skall komma till träningen. Men om kompisarna cyklar gör jag också det.”

“Kompisarna cyklar med mig och det är kul.”

“bra för kompisarna gör också det (cyklar)”

Utrustning

Fler barn får skjuts till och från fritidsaktiviteter än till/från skolan. Att ändra på det är en utmaning särskilt för de barn som går på aktiviteter som kräver någon form av tyngre eller otymplig utrustning, såsom hockeytrunkar och bowlingklot. Barnen berättar att vissa får förvara sin utrustning på plats men det beror på hur högt upp i aktiviteten du avancerat till.

“Det är svårt att cykla med bowlingklot, så då får jag skjuts till bowlingen trots att det är cykelavstånd.”

Förslag på åtgärder:

- Tryggare cykelvägar
- Bättre sandade vägar och snöröjning
- Organiserade cykelturer tillsammans
- Underlätta användandet av elcykel - ex. möjlighet att låna elcykel
- Möjlighet att förvara utrustning vid fritidsanläggningar
- Fritidsaktiviteter bör ligga närmre
- Cykelbidrag
- Bättre gångvägar/trottoarer

Övriga resultat - miljön

Barnen vi samtalat med på dessa tre skolor säger att de inte pratar om miljön hemma eller med varandra, och endast lite i skolan.

”Nej, vi brukar inte prata om miljön, varken hemma, med varandra eller i skolan.”

”Tror inte mina föräldrar tänker på miljön, eller de pratar i alla fall inte om det.”

”Vi pratar ibland om klimatförändringar på geografin”

”Jag pratar lite om miljön hemma”

”Jag pratar bara om miljön i skolan”

Bilaga: Exempel på frågor som ställdes under de fördjupande samtalen

- Är det möjligt för dig att cykla till skola/fritidsaktivitet?
- Hur lång tid skulle det ta ungefär tror du?
- Har du någonsin cyklat till skolan/fritids förut? Hur var det? Vad skulle du velat var annorlunda?
- Vad skulle kunna få dig att börja cykla till skolan/fritids? (exempel på följdfrågor; känns cykelvägen trygg, på vilket sätt ja/nej?, vad skiljer åt på sommaren/vintern?)
- Hur vill man organisera sig om man ska gå tillsammans med andra?
- Vad menar man med en trygg gång och cykelbana?
- Har du någonsin fått skjuts med en kompis, eller gett skjuts till en kompis?
- Har du vänner från skolan eller fritidsaktivitet som bor nära dig?
- Skulle du kunna tänka dig att åka med en vän till skola/fritids, eller låta en vän åka med dig regelbundet? (Följdfrågor, varför/varför inte, vad skulle krävas/behövas osv)
- Varför åker du bil till skolan?
- Finns det något som skulle få dig att åka kollektivt istället? I så fall, vad? (stödfrågor vid behov; tidtabell, busskort, distans till hållplats, vanners färd sätt)
- Känner du dig trygg om du skulle åka kollektivt? (stödfrågor; vägen till/från hållplats, bussens miljö)
- Har du någonsin åkt kollektivt till skolan eller fritidsaktivitet? (följdfrågor; hur var det? Vad hade du velat förändra? Tänka stort)
- Vem brukar skjutsa dig?
- Vad skiljer sig åt beroende på om det är sommar eller vinter?
- Hur är det när det är färre bilar?
- Vad menar man med en trygg gång och cykelbana?